

TINE LOGAR

GORNJI SENIK (FELSŐSZÖLNÖK; OLA 149)

1. INVENTAR

1.1. Vokalizem

1.11. Dolgi akcentuirani vokalizem

i:	u:	u:
e:i	o:u	
e:	ø:	

1.111. Funkcijo dolgega akcentuiranega silabema opravlja tudi /ər/.

1.12. Kratki akcentuirani vokalizem

i	u	u
e	ø	
ɛ	ɑ	

1.13. Neakcentuirani vokalizem

i	u	
e	ø	
a		

1.131. Funkcijo neakcentuiranega silabema opravlja tudi /ər/.

1.2. Konzonantizem

1.21. Zvočniki

v	u	m
l	r	n
j	ń	

1.22. Nezvočniki

p	b	f
t	d	
c	s	z
č	š	ž
k	g	

- 1.211. Poleg /u/ se govori prosta varianta [ø].
- 1.212. Poleg /j/ se med vokali in v poziciji za vokalom pred konzonantom in pred pavzo pojavlja tudi [i].
V prvem primeru gre za glas, s katerim je bil odpravljen zev po onemitvi medvokalnega /x/ ('su:ji ← suhi), v drugem pa za j ← i, x ('le:žki ← lehki, p'ra:ži ← prah).
- 1.221. V poziciji pred vokali /i: e: e u:/ se namesto /j/ celo v govoru iste osebe pojavljata kot prosti varianti [d g], vendar se zdi, da je [g] pogostejši (do'gi:, pi'ge:m, 'gesti, 'gezaro, š'ti:rge, 'gu:žina).
V poziciji pred /a: æ/ pa se navadno govori [d] ali včasih celo [ž] ('ða:žice, 'ž'a:žice, 'ða:rem, 'ða:slji).
- 1.222. Če je /j/ v poziciji za nezvenečim nezvočnikom, se zanj pred vokalom govori [k] (vlas'ke:, la'ke:tke, 'li:stke).

1.3. Prozodija

- 1.31. Govor pozna dolge in kratke akcentuirane in neakcentuirane kratke vokale. Akcent je dinamičen: ('V: 'V V).

2. DISTRI BUCIJA

2.1. Vokalizem

2.11. Dolgi akcentuirani vokalizem

- 2.111. /ø:/ je razmeroma redek vokal. Pojavlja se kot pozicijska varianta /o:u/ pred istozložnim /m n j/ (s'po:m, 'dø:m, z me'sø:m, z'vø:n, g'rø:m, za kik'lø:m; g'nø:j, 'lø:j), v besedi s'tø: 'stol' in v izposojenkah (pla'fø:n, 'rø:r, 'ø:rgole, 'šø:star). Govore ga tudi v besedi b'rø:dim 'mislim'.
- 2.112. Namesto /e:/ se tuintam, predvsem v izglasju, pojavlja ej: (na'se:i 'nese').
- 2.113. Namesto /e:i/ se v poziciji pred istozložnim /j m/ pojavlja e: (ži:vø:m).
- 2.114. V poziciji pred istozložnim u /i:/ ni mogoč; namesto /i:/ se pojavlja [u:] (ko'su:u, 'pu:u, vər'tu:u, 'bu:u).
- 2.115. V skupini umi:, ubi: se namesto /i:/ pojavlja [u:] ('mu:žti, 'mu:jem).
- 2.116. V poziciji pred /r/ se /i:/ ne pojavlja, namesto /i:/ se govori [e:] (v'me:ro 'umiral', vo'de:r, vendar 'fi:rma).
- 2.117. V poziciji pred r /u: u/ ni mogoč, namesto /u: u/ se pojavlja varianta [ø: ø] ('fø:rtox, 'tørk, 'vøra 'ura').
- 2.118. V poziciji za /v/ se /e/ ne pojavlja. Namesto njega se govori [ø] ('vøra, 'vøter, d'vøma, vø 'ven').
- 2.119. V predakcentskih zlogih se namesto e navadno govori /a/, vendar tudi varianta [e] ni redka (cf. 3.13.)

2.2. Konzonantizem

- 2.21. /u/ oziroma [q] se pojavlja samo v izglasju, sredi besede pa v poziciji za vokalom in pred konzonantom (ki'ke:u, pri'ja:teq, c'veq, 'žeq, 'töpeq, č're:iveq, 'teočci).
- 2.22. V poziciji pred /t č/ se za vzglasni /p/ pojavlja f (f'ti:č, f'če:la).
- 2.23. V poziciji za /š/ se namesto č ← t pojavlja [k] ('kušker, 'pi:ške, š'ku:rec, luš'kina, stér'niške, 'eške, po'riške).
- 2.24. V poziciji pred /t/ se za /k č/ pojavlja [š] (š'teri, š'to, š'te:m 'čitam').
- 2.25. V poziciji pred /t/ se za /x/ namesto /Q/ pojavlja [s] (s'teti, s'to, s'te:jla 'hoteti ...').
- 2.26. V poziciji pred /d z s/ vzglasni /v/ ni mogoč ('dovec, do'vica, z'di:gniti, 'sigdar, 'si).
- 2.27. V poziciji pred /n l/ se /d/ ne pojavlja; namesto njega se govori [g] ('vę:gne, g'na:ko, 'gnes, g'lę:sna, g'la:n).
- 2.28. V poziciji za /m/ se /n/ ne pojavlja; zanj se govori [l]; v poziciji pred /m l/ se /t/ ne pojavlja; zanj se govori [k] ('kąmla, 'gu:mla, k'mica, 'mekla).
- 2.29. V skupini /bn/ se namesto /b/ pojavlja [v] (d'røvni).
- 2.291. Zveneči nezvočniki se govore tudi pred pavzo.

2.3. Prozodija

- 2.31. Dolg ali kratek akcentuiran je lahko katerikoli zlog v besedi.

3. IZVOR

3.1. Vokalizem

3.11. Dolgi akcentuirani vokalizem

i: ← i:

u: ← u:

← i: pred istozložnim u ← l in pred zlogom z /o/ (ko'su:u, 'pu:u, ver-'tu:u, 'tuma 'tihoma')

u: ← ɿ: ('žu:ti, 'vu:k, 'tu:čti, 'du:g)

← i: v skupini ɿmi:, ɿbi: ('mu:iti, se 'mu:jem)

e:ɿ ← ě:

o:ɿ ← o:

← o:

é: ← e:

← ē:

← ə:

← ē: v poziciji pred istozložnim /m i/

← včasih akcentuirani e (ne'se:m, -'e:š)

← i: pred r (v'me:ro 'umiral', vo'de:r)

o: ← o: v poziciji pred istozložnim /m n r i/ ('dɔ:m, 'tɔ:r, 'bɔ:r)

← v nekaterih izposojenkah ('rɔ:r, 'šɔ:star)

← v nekaterih redkih drugih primerih (b'rɔ:dim 'misl̩im', 'ɔ:brika)

a: ← a:

← v besedi 'la:ž, 'la:žati 'lagati'

ər ← ɛ:

3.12. Kratki akcentuirani vokalizem

i ← akcentuirani i

u ← akcentuirani u

← akcentuirani i v poziciji za /v m/, pred istozložnim ȳ in pred zlogom z /o/ ('vudo 'videl', 'muš, 'vumen, 'muva, 'vuva 'midva, vidva', za'šuū, 'buū, š'tuū, 'tuū, 'tuma 'tihoma', 'tuo)

u ← akcentuirani ȳ ('vuna, 'dužen, s'kuza, 'buja 'bolha', 'žuna)

← v nekaterih izposojenkah (k'rump̩li, 'kukarca, s'tube, 'kumet, 'kufer)

← v nekaterih onomatopejah ('kuka, 'kukanca 'kukavica')

ě ← akcentuirani ě (že'r̩bec, m'r̩eža, 'męti, 'n̩emam)

e ← akcentuirani e ('neso, 'mela, v'čera)

← akcentuirani ę (ma'čeča, gu'seča, te'leča, 'gedro)

← akcentuirani ə (g'nes, 'zemem)

← sekundarno akcentuirani e ('sestra, 'zemla, 'tele)

← sekundarno akcentuirani ə ('deska)

o ← akcentuirani o ('dɔber, 'gɔni, nɔsi, g'rɔb)

← akcentuirani ɔ ('dɔga)

← sekundarno akcentuirani o (s'mola, 'kɔsec, 'kɔnec, 'kɔteq, 'ɔkna, 'pɔplat)

← akcentuirani ȳ ('dɔ 'jedel', m'lɔ 'mlej', š'to 'čital', s'to 'hotel')

ą ← akcentuirani a (bri'sąča)

3.13. Neakcentuirani vokalizem

i ← i (bri'sąča)

← u (zgi'bi:, lid'gę:, pis'ti:m, li'či:m, ki'reče, ki'pu:jem, si'šiti, b'luzi).

← včasih iz ē ('gɔrik, v'leti)

- u ← ! (gu'či:, bu'jē: 'bolhe', zaku'nē:n)
 ← v nekaterih redkih besedah iz u (luš'kina, lu'pina)
- e ← e v izglasju
 ← ē v izglasju
 ← sekundarni ə skupaj z r ('vøter) v skupini nezvočnik + zvočnik
- o ← o
 ← ɔ
 ← al, il, əl, ěl ('kopo, 'gu:čo, 'gono, 'noso, 'ge:zdo, 'ra:so, 'neso, 'peko,
 'ži:vo)
- a ← a
 ← predakcentski /e, e, ě, ə/ (za'leni, ta'če:, la'dina, sa'di:, pla'sica, po
 la'se:̄i, ma'ji:r 'mehur', laž'li:vi)
 ← včasih predakcentski /i/ (pasta'rica)
 ← poakcentski /ě ɛ/ ('so:usad, dva'na:jsat)
- ər ← ɿ (vér'ti:m, ər'žē:, ər'd'a:vo)
 ← ru, ri, rě, ra, ro v predakcentski poziciji (dər'žina, tər'gē: 'trije'
 sər'di:nec, tər'be:̄i, pər'se:, stər'ši:lo, kərp'li:va, pər'dē:, gər'bē:n)

3.2. Konzonantizem

3.21. Zvočniki

Zvočniki /j r l m n ň/ so nastali iz enakih izhodiščnih splošnoslovenskih glasov, poleg tega pa še:

- j ← kot razrešitev zeva po onemitvi medvokalnega /x/ (mi"jē: 'muhe')
 in /x/ v poziciji za vokalom pred konzonantom ter pred pavzo
 ('le:̄iki 'lahko', p'ra:̄i 'prah')
- v ← w ('medved, 'divd'i, op'ra:vla, vla'se:)
 ← protetični w pred u:
 ← b; glej 2.29.
- l ← n, v skupini mn ('kämla, 'gu:mla)

3.22. Nezvočniki

Nezvočniki so se razvili iz enakih glasov v izhodiščnem splošnoslovenskem sistemu, poleg tega pa še:

- f ← w pred nezvenečimi nezvočniki ('za:fca, 'qfsa, of'se:n)
 ← p b pred /t č/ (f'ti:č, f'čela)
- č ← t
- š ← k, glej 2.24.
 ← č, glej 2.24.

g ← j, glej 1.221.
 ← d, glej 2.27.

k ← j, glej 1.222.
 ← t, glej 2.28.
 ← ſ v poziciji za š ('kušker, 'pi:ške, š'ku:rec, luš'kina, stər'niške, 'eške,
 po'riške)

3.3. Prozodija

'V: ← akcentuirani V:

'V ← akcentuirani V (novoakutirani, skrajšani staroakutirani)
 ← sekundarno akcentuirani e o ə ('zemla, 'kɔsa, 'megla).

3.4. Izguba glasov

- 3.41. V govoru se je izgubil konzonant x, ki je odvisno od pozicije prešel v [š], izjemoma [s]; za vokalom pred pavzo je zanj [i], pred konzonanti in med vokali pa se je izgubil.